

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «САМОМЕНЕДЖМЕНТ»

Склярєнко А.

аспірант кафедри дошкільної та початкової освіти

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

У процесі модернізації системи підготовки освітян в педагогічний тезаурус потрапляють дедалі більше слів іншомовного походження, значення яких можуть як уточнювати та розширювати вже існуючі поняття (менеджмент), так і мати невичерпне значення (самоменеджмент). Відкритим залишається питання доцільності формування навичок самоменеджменту у студентів педагогічних спеціальностей.

Для розуміння необхідності формування навичок самоменеджменту на наш погляд необхідно визначити зміст даного поняття. Для цього спробуємо проаналізувати найвідоміші концептуальні підходи.

О. Ноздрєнко наголошує, що процес формування самоменеджменту студентів включає самовизначення (передбачає пізнання студентами самих себе та адаптацію до нових умов у виші), самоорганізацію (включає сприйняття та засвоєння знань і норм поведінки в тому навчальному закладі, де проходить навчання), самомотивацію (виявлення власних професійних інтересів та вибір спеціалізації) та самореалізацію (виражається у виборі спеціальних дисциплін, проходженні практики, виконанні індивідуальних завдань тощо) [8, с. 81].

Дослівно з англійської мови «self-management» перекладається як управління собою. То manage- управляти, керувати, self-себе. Проте, аналіз літературних джерел свідчить, що серед дослідників проблеми самоменеджменту немає єдності у розкритті змісту даного поняття.

Так, наприклад, один з піонерів розробки концепції самоменеджменту Л. Зайверт дає таке визначення: самоменеджмент – послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці для того, щоб оптимально і змістовно використовувати свій час. [4, с.18]. Таким чином у самоменеджменті він вбачає дисциплінованість та вміле

використання власного часу. Самоменеджмент являє собою послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці для того, щоб оптимально і зі змістом використовувати свій час, тобто по своїй суті це time management.

Основна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб: максимально використовувати власні можливості; свідомо керувати своїм життям (тобто, самовизначатися); переборювати зовнішні обставини.

З погляду на навчальну діяльність студентів можна перерахувати переваги самоменеджменту: виконання навчально-пізнавальної, дослідницько-пошукової роботи з меншими витратами; кращі як результати, так і організація праці; менше поспіху і стресу; більше задоволення від діяльності; стійка мотивація праці; менше завантаженість роботою; менше помилок; досягнення навчально-професійних цілей більш раціональним шляхом тощо.

Цікавим для нашого дослідження є структура функції самоменеджменту (за концепцією Зайверта), яку можна відобразити як своєрідне „коло правил”. За допомогою цих функцій щоденно раціонально вирішується безліч завдань і проблем студента. Функції знаходяться у визначеній залежності між собою і здійснюються у визначеній послідовності.

У зовнішнім колі позначені наступні 5 функцій: постановка цілей, планування, прийняття рішень, реалізація організованої діяльності; контроль. Ще одна функція (інформація і комунікації) розміщена у внутрішньому колі. Навколо неї, начебто, обертаються всі інші функції, тому що пошук та обмін інформацією здійснюються на всіх етапах процесу самоменеджменту. Для кожної функції самоменеджменту розроблені робочі прийоми і методи їхньої реалізації, а також очікуваний результат у виді виграшу в часі, що складають техніку самоменеджменту.

Схоже бачення самоменеджменту має А. Маккензі. Але з появою в педагогічній науці методик тайм-менеджменту (від англ. time-час, to manage-управляти) концепція Зайверта перестає бути універсальною.

А. Хроленко розглядає самоменеджмент як підвищення ділової культури, робить акцент на розвиток ділових якостей, техніку написання ділових листів та психологію поведінки [9]. Автор надає велике значення таким необхідним в діловому світі якостям, як вміння жити в згоді з людьми, техніці написання листів, введення бесід. Безумовно, такі навички створять основу для майбутньої діяльності вчителя. Проте його підхід до самоменеджменту більше відноситься до комунікативного менеджменту та егомаркетингу (від лат. ego-я, від англ.-marketing-маркетинг).

Концепції самоменеджменту М. Вудгока і Д. Френсіса [2]., так само як і ідея досягнення особистого успіху Б. Швальбе і Х. Швальбе [10]. мають велику практичну цінність та системний підхід до управління, проте більше зорієнтовані вже на побудову кар'єри, а не на процес навчання і не враховують специфіки підготовки педагогічних кадрів та розкриття творчого потенціалу.

Цікавим для нашого дослідження є доробки Н. Лукашевич, де робиться спроба об'єднати методи тайм-менеджменту та розкриття власного творчого потенціалу. Основною ціллю самоменеджменту він окреслює «максимальне використання власних можливостей, свідоме керування плином свого життя (самовизначатися) та подолання зовнішніх обставини як на роботі так і в особистому житті» [5, с. 5]. Подібна ідея саморозвитку підходить до впровадження у професійну підготовку студентів, але вона сконцентрована виключно на персональний розвиток без урахування необхідності дотримуватись цілей організації чи освітнього закладу. Схожий підхід має В. Оглоблін, який розглядає самоменеджмент як цілеспрямоване й послідовне використання практичних методів управління в повсякденній діяльності задля оптимізації використання своїх персональних ресурсів: інтелекту, волі, здібностей тощо [3, с. 55].

Наймасштабніший підхід до визначення самоменеджменту був запропонований В. Карпічевим. Він здійснює спробу розглянути самоменеджмент як міждисциплінарну науку, що базується на всіх науках про людину, при цьому він виходить із людської природи та генетичної програми

людини [6]. Причиною виникнення самоменеджменту він вважає неперервний розвиток людської діяльності. Спрямованість самоменеджменту носить виключно суб'єктивний характер і розкривається такими поняттями, як самоуправління, самоорганізація, саморозвиток. Крім того, самоменеджмент має об'єктивні передумови, оскільки він походить з людської природи, а саме відповідає біоритмам і генетичній програмі людини. Автор не обмежує самоменеджмент внутрішніми процесами, а надає йому, в межах своєї концепції, можливості проектувати зовнішню управлінську ситуацію. Самоменеджмент не може бути представлений сукупністю зафіксованих правил, він глибоко індивідуальний і завжди ситуаційний. Автор не проводить чіткої межі між менеджментом і самоменеджментом, приписуючи останньому можливість проектувати зовнішнє соціальне середовище. Крім того, про самоменеджмент з точки зору В. Карпічева не можна було б говорити, як про об'єкт науки, оскільки він мав би бути підпорядкований відповідним правилам і закономірностям. Автор концепції переконливо стоїть на позиції глибокої індивідуальності та ситуаційності самоменеджменту.

За концепцією розвитку творчої особистості В. Андрєєва самоменеджмент – це саморозвиток, заснований на самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності [1]. Подібне визначення має невичерпне значення і спрямоване на охоплення усіх сфер психологічного розвитку майбутнього фахівця.

З психологічної точки зору, самоменеджмент – це психологічний механізм саморозвитку творчої особистості, здатної до безупинного саморозвитку і самореалізації в одному чи декількох видах професійної діяльності. Він включає: самопізнання; самовизначення; самоврядування; самовдосконалення; самоконтроль; самостворення; самооздоровлення.

Актуальність проблеми формування у студентів обґрунтовується тим, що висока ефективність майбутньої професійної діяльності педагога зумовлена передусім адекватністю використаних ним у процесі вирішення конкретних

завдань засобів із самоорганізації і саморегуляції власної особистості як фахівця. Саме з означених позицій педагог, як реальний учасник і організатор навчально-пізнавального процесу, повинен постійно здійснювати функції гностичної, проектувальної, конструктивної, організаторської і комунікативної діяльності, що є складовими компонентами структури самоменеджменту в сфері його професійної діяльності [7].

Оволодіння майбутніми вчителями навичками самоменеджменту дозволить їм не лише успішно вирішувати низку питань особистого характеру, а й дасть змогу успішно організовувати професійну діяльність. Тому питання підготовки до самоменеджменту має стати ключовим у діяльності вищої школи.

Література:

1. Андреев В.И. Саморазвитие менеджера / В.И. Андреев. - М.: Дело, 2014. – 275 с.
2. Вудвок М. Раскрепощенный менеджер / М.Вудвок, Д. Френсис. – М.: Дело, 1991. – 320 с.
3. Джонсон Д. В. Тренінг саморозкриття / Д. В. Джонсон // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 7. – С. 52–64.
4. Зайверт Л. Ваше время — в Ваших руках: (Советы руководителям, как эффективно использовать рабочее время): Пер. с нем./Авт. предисл. В. М. Шепель. — М.: Экономика, 1990. — 232 с.
5. Лукашевич Н. П. Теорія і практика самоменеджмент / М. П. Лукашевич — К.: МАУП, 1999. – 360с.
6. Карпичев В. Самоменеджмент: Введение в проблему / В. Карпичев // Пробл. теории и практики управления. – 1994. – № 3. – С. с.72
7. Мусиенко-Репская В.И. О диагностике уровней реализации функций самоменеджмента в сфере профессиональной деятельности педагога / В.И. Мусиенко-Репская // Наука і освіта. - 2000. - 4. - С. 99-102.
8. Ноздренко Е. А. Самоменеджмент в организации обучения студентов / Е. А. Ноздренко // Современные проблемы науки и образования. – 2006. – № 1. – С. 81-82.
9. Хроленко А.Т. Самоменеджмент: для тех, кому от 16 до 20 / А. Т. Хроленко. - М. : Экономика, 1996. - 139 с.
10. Швальбе Б. Личность, карьера, успех: пер. с нем. / Б. Швальбе, Х. Швальбе. – М.: АО Издат. группа “Прогресс-Интер”, 1993. - 228 с.с.